

Оливер БАКРЕСКИ

УДК: 342.5.072.3:355.45(497.4)

КООРДИНАЦИЈА НА СИСТЕМОТ НА НАЦИОНАЛНА БЕЗБЕДНОСТ НА РЕПУБЛИКА СЛОВЕНИЈА

Крајка содржина

Рејублика Словенија е југоисточна и алпска држава, која се граничи со Рејублика Хрватска, со Австрија и со Италија. Од 1918 до 1991 година била во состав на Југославија (Кралството СХС, ФНРЈ, СФРЈ). Како самостојна и суверена држава е признајта на 25 јуни 1991 година. Површината на нејзината територија изнесува 20.252 км², а според податоциите од 2005 година број околу 2.010.347 жители. Бруто-домашниот производ во 2005 година изнесувал 35,210 милијарди УСД. Бруто-националниот производ по глава на жител за 2005 година изнесувал 21.500 УСД.¹

Според Уставот, Рејублика Словенија е демократска држава со парламентарно уредување. Во согласност со начелата и практиката на современите парламентарни држави во Словенија, Парламентот, како законодавна гранка на власта, дејствува автономно и во меѓусебна рамнотежа со другите гранки на власта (извршна и судска).

Уставот на Рејублика Словенија од 1991 година, припаѓа на оние уставни кои во своите омишени одредби го утврдиле принципот на поделба на власта на законодавна, на извршна и на судска. Но, од оваа формулација не треба да се заклучи дека во словенечкиот Устав е прифатена т.н. тријалистичка концепција на државните функции и тоа само поради тоа што во неа се наведени три власти (Кушлешиќ, 2002: 135).

Законодавната власт во Р.Словенија му е доверена на Парламентот (Државни збор), кој број 90 пратеници, од кои 40 се избираат на непосредни избори, а другите 50 според пропорционален систем. Извршната власт ја сочинува претседателот на Рејубликата и премиерот на Владата. Судската власт ја остваруваат Врховниот и Уставниот суд.²

Рејублика Словенија е членка во голем број меѓународни организации (ООН, НАТО, ЕУ, Советот на Европа,

¹ <https://www.cia.gov/cia/publications/factbook/index.html>.

² CIA World Factbook: Slovenia, Internet, 07/05/2002, www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/gr/htm.

Свејќската трговска организација, ОБСЕ, УНЕСКО, Интерпол итн.). Словенија стана полноправна членка на НАТО и на ЕУ во 2004г., што секако ја зголемува нејзината важност и одговорност, но исто така и го дава стайусот на безбедносен актер во поширокиот регион.

Клучни зборови: СЛОВЕНИЈА, СИСТЕМ, НАЦИОНАЛНА БЕЗБЕДНОСТ, КООРДИНАЦИЈА, ИНСТИТУЦИИ.

1. Политика на национална безбедност

Основите на политиката за национална безбедност на Република Словенија датираат уште од првите години на нејзиното осамостојување или поточно од 1993 година, кога е донесена „Резолуција за основниот концепт за национална безбедност на Република Словенија“.

Со усвојувањето на резолуцијата на Стратегијата на националната безбедност на Република Словенија (2001 год.), понатаму Одбранбената стратегија (2001 год.) и Стратегискиот одбранбен преглед (2004 год.), дефинирани се стратегиските насоки на развојот на системот за национална безбедност на Република Словенија.

Според Резолуцијата на стратегијата за национална безбедност, цели на словенечката политика на национална безбедност се: јакнење на соживот помеѓу државите и народите; јакнење на меѓусебната доверба и безбедност меѓу државите; почитување на човековите права; исклучување на употреба на сила како средство на државната политика во решавањето на меѓународните конфликти; обезбедување мир и безбедност на сопствената територија; зачувување на националниот и државен интегритет; изградување на сопствен систем на национална безбедност и европска безбедносна интеграција итн³.

Исто така, политиката за национална безбедност во Словенија се раководи на почитување на начелата за демократија, владеење на правото, социјалната праведност, Пазарното стопанство, почитување на човековите права и правата на етничките малцинства и други. Накратко, со својата политика за национална безбедност, Слове-

³ *Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije*, Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, št. 56-2957/2001

нија треба да ја обезбеди својата внатрешна стабилност и просперитет, а исто така како земја членка на НАТО и на ЕУ треба да придонесува за мирот и безбедноста во светски рамки.

Стратегиските цели произлегуваат од постојаните витални и стратегиски интереси и вредности на Република Словенија. Главните стратегиски цели на националната безбедносна политика во иднина ќе бидат: да обезбеди национален интегритет и просперитет преку активна улога во меѓународната заедница и во глобализираниот свет; заштита и зачувување на националниот идентитет; да ги промовира интересите на Словенија преку систем на демократско донесување на одлуки; активно учество во НАТО; соработка во Европската безбедносна и одбранбена политика; соработка со ОБСЕ и особено со ООН кои даваат значаен придонес за заштита на човековите права, почитување на меѓународниот закон, обезбедување меѓународен економски и општествен развој, заштита на природните ресурси и намалување на класните поделби во општеството; спречување и справување со кризи, заемна помош во случај на природни и други катастрофи и изведување заеднички меѓународни хуманитарни активности.⁴

Можеме да констатираме дека Словенија последниве години успеа да изгради современ концепт на национална одбрана кој од аспект на обезбедување на мирот и безбедноста во земјата и во меѓународната заедница одговара на предизвиците и заканите во новата безбедносна средина по завршување на студената војна. Концептот го отфрла нагласениот или дури исклучиво милитаризираниот пристап. Обратно, во него во прв ред се нагласени значењето и улогата на активната надворешна политика и дипломатијата, на одбранбената политика и соработката на државата со цивилното општество при обезбедување на сигурноста на луѓето, на нивната култура и природата врз основа на јавно, одговорно и меѓусебно надгледувано дејствување. Во новиот концепт на национална одбрана се преплетуваат воени и невоени елементи и тоа воената организација во ностанување (Словенечката војска) и цивилна одбрана со елементи на управување со кризи. Таквиот концепт предвидува и структурна соработка на одбранбениот и заштитниот систем. (Grizold, 2006: 94-138)

Остварувањето на новиот концепт на национална одбрана во практика се одвива во рамките на активностите на Словенија во

---

⁴ *Strategic Defence Review*, Ministry of Defence of the Republic of Slovenia, May 2004, p. 18.

евроатлантските структури. Тоа претставува и дополнителен предизвик за натамошен развој на националната одбрана на Словенија затоа што и е во интерес на Словенија да се потврди како веродостојна членка на НАТО и на ЕУ.

Врз основа на стратегиската оценка на меѓународната безбедносна средина која ја нагласува зголемената опасност од невоените и од асиметричните извори на загрозување на безбедноста, Словенија ужива висок степен на безбедност во релативно нестабилна регионална и меѓународна средина, но во иднина може да биде изложена на асиметрични, невоени безбедни ризици и закани. Со тоа, како најочигледни форми на закана по националната безбедност на Словенија во периодот што доаѓа се: меѓународниот организираниот криминал, нелегалната миграција, меѓународниот тероризам и ширењето оружје за масовно уништување. За да се соочи со овие предизвици, како што е нагласено во Стратегискиот одбранбен преглед, потребно е да се подобри координацијата и интеграцијата на безбедносните и на одбранбените структури за Словенија да може да се справи со таквите закани. Во тој контекст, предвидено е ширење на надлежностите на цивилната одбрана за совладувањето на сите видови кризи и нејзино функционално поврзување со системот на заштита од природни и од други несреќи во единствен систем на цивилно кризно планирање и управување кој би требало да биде воспоставен до 2010 година.

Сепак, генерално, Словенија не е изложена на вооружени закани, иако мирот на Западен Балкан сè уште не е стабилен⁵ и секако дека со приемот во НАТО и во ЕУ суштински се измени и нејзината национално-безбедносна и одбранбена рамка, при што безбедноста и одбраната на Словенија не се повеќе само национални прашања, туку стануваат интегрален дел од европската и меѓународната безбедност и одбрана.

2. Институции за управување со одбраната

Уставот на Словенија како централни државни органи кои имаат овластувања во областа на одбраната ги наведува: Парламентот, претседателот на Републиката, Владата и Уставниот суд.

⁵ Janko Deželak, *Reforma vojske-iskustva Slovenije*, во *Reforma vojske-iskustva i izazovi*, Miroslav Hadžić (ur.), Centar za civilno-vojne odnose, Beograd, 2003, str. 43.

Парламентот во Словенија е дводомен и го сочинуваат Државниот собор и Државниот совет. Словенечкиот парламент му припаѓа на типот парламенти со нерамноправна дводомност, така што Државниот собор е ефективен вршител на законодавната надлежност, а Државниот совет е консултативно-советодавен учесник во таа постапка.

Државниот собор е општо претставничко тело од 90 пратеници избрани на четири години на општи, непосредни и слободни избори со тајно гласање по изборен систем кој се одредува со закон.

Надлежноста на Државниот собор е одредена воопштено и се однесува на три групи работи: законодавство, вонредна и воена состојба и парламентарна истрага.

Во поширока смисла на првата група работи освен донесување закони спаѓа и промената на Уставот. Во уставотворна и во законодавна постапка можна е примена на референдум.

Државниот собор одлучува за прогласување вонредна и воена состојба и, во врска со тоа, донесува итни мерки. Природата на овие мерки и постапката на нивното донесување (освен ако се донесуваат само на предлог на Владата) не е со Уставот непосредно уредена, но од другите одредби може да се заклучи дека со нив не можат да се ограничат со Уставот изричито наброените и заштитени слободи и права на човекот (живот, достоинство и др.). (Кутлетиќ, 2002:136-140)

Како и други парламенти во светот и словенечкиот Државен собор може да извршува истрага за прашања од јавно значење (т.н. парламентарна истрага), преку комисија која сам ја именува и која според уставната одредба „има овластувања на правосуден орган“. Оваа комисија освен прибирањето податоци и изјави на лица (дури и на задолжителен принуден начин) има и можности за одредување притвор, претреси на простории, подигнување тужби и други кривично-процесни работи кои ги имаат правосудните органи (судовите и обвинителството).⁶

Државниот совет е вториот дом на Словенечкиот парламент. Го сочинуваат 40 претставници на „општествени, стопански, стручни и локални интереси“, и тоа: четири претставници од редот на работодавците и на вработените; четири претставници – селани; четворица претставници од редовите на занаетчиите и самостојните професии; шест претставници на вонстопански дејности и 22 претставници на

---

⁶ Со тоа секако не се постигнува целта на ова овластување (политичка контрола), нити оваа комисија е стручно оспособена да врши правосудни работи.

локалната власт кои ги застапуваат локалните интереси. Државниот совет се избира на пет години, а целиот избор се уредува со закон.⁷

Државниот совет не е општ претставнички дом, а во неговата структура е присутна освен територијалната и социјалната компонента на функционална основа, со што е инструментализирано уставното начело дека Словенија е социјална држава.

Државниот совет, како втор и нерамноправен дом на Парламентот, ги има следните овластувања: предлага закони; дава мислење за прашања кои произлегуваат од неговата природа и состав по сопствена иницијатива или на барање на Државниот совет; може да бара повторно одлучување за усвоениот закон пред да се објави; може да бара распишување референдум и може да бара парламентарна истрага. Во целина гледано, Државниот совет е консултативен орган на Државниот совет, кој не е обврзан да го усвои неговото мислење.

Парламентот на Словенија има големи овластувања во одбраната. Основна негова задача во овој домен е да ја одредува законската рамка и долгорочните основи на одбранбената политика. Покрај тоа во негова компетенција е да усвојува безбедносно-одбранбени програми, да одредува насоки за работа и политички да го насочува дејствувањето на разузнавачко-безбедносните служби на Министерството за одбрана како и спроведување надзор над подготовките и спроведувањето на одбраната и тоа непосредно и посредно преку надлежните парламентарни тела (Гризолд и други, 1999: 390-392).

Претседателот на Република Словенија се избира на општи и непосредни избори со тајно гласање, на пет години и најмногу два пати последователно. Изборниот систем е еднокружен и се бара релативно мнозинство. Како услов за пасивно избирачко право пропишано е само државјанство. Пред стапување на должност, претседателот на Републиката дава заклетва пред Државниот совет. Функцијата претседател на Републиката е неспоива со сите други јавни функции и професии.

Интересно е дека Уставот на Словенија нема одредба за имунитетот на претседателот на Републиката, но и за членовите на Владата, и не само што компаративно е невообичаено, туку е и нелогично, без оглед на бројот и видот на работите кои се во нивна над-

⁷ Членовите на Државниот совет не можат истовремено да бидат членови на Државниот совет.

лежност. Со оглед дека станува збор за високи државни функционери, нивната самостојност и објективност треба да бидат заштитени од злонамерни правно процедурални влијанија и злоупотреба на правни институти. (Кутлетиќ, 2002: 140-142)

Претседателот на Републиката извршува помал број работи, кои во целина ја сочинуваат неговата надлежност. Надлежностите на претседателот на Републиката можат да се поделат во неколку групи.

Во првата група се работи кои се однесуваат на претставување на државата во земјата и во странство, кои вообичаено им припаѓаат на сите шефови на држави, без оглед дали се од монархиска или од републиканска форма и други работи во кои претседателот на Републиката не донесува самостојни одлуки, туку тоа го прави во име на државата и како нејзин формален претставник врши активности кои му се доверени како на нивни номинален донесувач (пр. распишување избори, прогласување закон, издавање ратификациони документи итн.).

Во втората група се наоѓаат воени и други со нив поврзани работи, а тоа се: прогласување воена и вонредна состојба (ако Државниот собор не може да се состане), донесува уредби со законска сила во наведените ситуации. Исто така, претседателот на Републиката е врховен командант на вооружените сили. Таа функција ја извршува сам, а во согласност со Уставот и со законот може да ја пренесе на министерот за одбрана. Интересно е дека Уставот на Словенија во оваа група работи не предвидува унапредување во чинови генерали и адмирални, кои обично се врзуваат за положбата врховен командант и кои се логична последица на хиерархијата и субординацијата во војската.

Во третата група се меѓународни работи кои се однесуваат на поставување и отповикување на словенечките амбасадори и пратеници, како и прием на акредитивни писма на странски дипломатски претставници.

Во четвртата група се работи кои се однесуваат на помилување и доделување одликувања и почесни титули, како и именување, односно поставување на одредени државни функционери (член 102 од Уставот).

Надвор од овие групи работи останува уште уставната обврска на претседателот на барање на Државниот собор да го изнесе своето мислење за одделни прашања.

Словенечката влада се избира на два дела: прво, претседател на Владата, а потоа нејзините членови, министри. И претседателот и

членовите ги избира Државниот собор, и тоа: претседателот на Владата на предлог на претседателот на Републиката, а министрите на предлог на претседателот на Владата. Без правно влијание е фактот дека според текстот на Уставот, претседателот на Владата се „избира“, а членовите на Владата се „именуваат“, бидејќи оваа разлика во термините не е проследена со уставно искажана разлика, во начинот или субјектот на избор.

Значи, по изборот на претседател на Влада, на негов предлог, Државниот собор со мнозинство од своите членови, именува членови на Владата. Пред изборот членовите на Владата ѝ се претставуваат на надлежната комисија на Државниот собор и одговараат на поставените прашања од нејзините членови. Комплетниот состав на Владата колективно дава заклетва пред Државниот собор, што укажува дека заклетвата нема конститутивно дејство, туку е свечен дел од изборната постапка.

На Владата, Уставот на Словенија ѝ посветува мал број воопштени одредби. Од тие одредби произлегува дека словенечката влада се состои од претседател и министри и дека претседателот на Владата е надлежен да се грижи за политичкото единство на Владата, за управното насочување на Владата, како и за усогласување на работата на министрите. Министрите се на чело на министерствата кои извршуваат работи од областа на својот делокруг на работа, но постојат и други органи на управа.

Уставот на Словенија е „невообичаен“ и поради недоволната уреденост на некои институти или правни ситуации. Вистински куриозитет е фактот дека за општата положба и надлежност на Владата (еден од најважните државни органи) Уставот не содржи ниту една директна одредба. Само на неколку места, во деловите од Уставот посветени на други прашања, се наоѓа по нешто за надлежностите на Владата (на пр., правото да предлага закони и промена на Уставот, правото да предложи воведување вонредна и воена состојба и сл.). За сите прашања кои се однесуваат на положбата и надлежноста на владата, Уставот упатува на закон, што значи дека ги оставил не само неуредени овие прашања, туку и нефиксирани, односно подложни на промени по пат на донесување на закон по секое свикување на Државниот собор. (Кутлетиќ, 2002: 142-147)

Во однос на одбраната, Владата на Република Словенија се грижи за остварување на политиката на одбрана, за спроведување на законите кои го уредуваат тоа подрачје и за таа цел усвојува и предлага политички, правни, организациски и други мерки за организација и спроведување на одбраната.

Владата ја води организацијата, подготовките и спроведувањето на одбранбено-безбедносни прашања и за таа цел има формирано советодавен и координациски орган за подрачјето на националната безбедност. Исто така, според Законот за одбрана, Владата на Република Словенија ги усогласува подготовките и спроведувањето на воената и на цивилната одбрана и се грижи за спроведување на потребните мерки по прогласувањето на вонредна или воена состојба.

Министерството за одбрана на Република Словенија е обликувано како класичен државен ресорен орган со сите карактеристики на модерна управна ресорна организација, како што се: индивидуално водење, политичка одговорност, хиерархиска организација, поврзаност со теренот и др.

Во основа Министерството за одбрана ги решава управните и стручни прашања кои се однесуваат на планот на одбрана на државата; развојот, организацијата, опремувањето, дејствувањето и водењето на одбранбените сили, подготовката на цивилна одбрана; военото школство, подготовките на системот на заштита и спасување, како и на правата и обврските на граѓаните на подрачјето на одбраната, заштитата и спасувањето.

Министерството за одбрана го води министер за одбрана кој генерално има задача да се раководи на насоките и да ги спроведува одлуките на Владата, која одредува политички насоки за работа на министерството и органите во неговиот состав. Исто така, тој е одговорен за административните и професионалните задачи кои се однесуваат на националниот план за одбрана; развојот, организацијата, функционирањето, командата и контролата на Словенечката војска; подготовките за цивилна одбрана, административната комуникација итн.

Во рамките на Министерството за одбрана како конститутивни тела во исполнувањето на одбранбените работи се наоѓаат: Генералштабот на Словенечката војска, Инспекторатот на Република Словенија, Администрацијата задолжена за цивилна заштита и управување со кризи и Инспекторатот за заштита од природни и други видови на несреќи.

Генералштабот на Словенечката војска е во состав на Министерството за одбрана и како на највисока стратегиска команда потчинети му се две главни команди: Командата на силите на Словенечката војска која командува со единиците на оперативно ниво и Командата за доктрина, развој, едукација и обука.

Најважен предизвик на Република Словенија во овој момент и е интеграцијата на војската на Република Словенија во воената структура на НАТО. Се предвидува дека овој процес ќе трае околу 10 години. Во тој процес најбитно е да се постигне следното:

- реализација на декларираните сили во предвидените рокови;
- потполнување на предвидените места во командната структура на НАТО и
- приспособување на единиците и командите на Словенечката војска во рамките на интегрираната воена структура на НАТО.⁸

Треба да се истакне дека во тие рамки Република Словенија ја чекаат уште многу други стручни и друг вид предизвици, од кои посебно ќе ги споменеме оние што имаат најмногу побарувања, како што се, на пример: структурната и функционалната професионализација на Словенечката војска, воспоставувањето на системот на кадровски менаџмент, усвојување нови организациски и системски решенија за ефикасно дејствување на управниот дел на Министерството за одбрана и Генералштабот на Словенечката војска, како и понатамошно овозможување на вклучувањето на словенечкото стопанство и реализација на проектите на Словенечката војска и проектите на НАТО.⁹

Во Република Словенија во рамките на безбедносниот сектор соодветна улога му припаѓа и на **Министерството за внатрешни работи**.

Министерството за внатрешни работи извршува голем број задачи. Како најважни се следните: усвојува развојни, организациски, кадровски и други темелни насоки за работата на полицијата; подготвува нацрт-годишна пресметка на полицијата, ја надгледува нејзината реализација и спроведува финансиско работење на полицијата; спроведува инвестициски дејности; го координира, го усогласува, го проектира, го изградува и го одржува информацискиот и телекому-

---

⁸ A. Grizold, Slovenija, *NATO i EU u svjetlu sigurnosnog partnerstva*, во Меѓународне студии, Centar za međunarodne студии/hrvatske udruge za međunarodne студии, Zagreb, vol.V no. 3, 2005, str. 20.

⁹ А. Гризолд, Некои искуства од патот на Република Македонија во НАТО, во *Перспективите на Република Македонија на патишта кон НАТО и ЕУ*, уредувачи: О.Бакрески и други, Министерство за одбрана на РМ, Скопје, 2006, стр. 37.

никацискиот систем на полицијата и се грижи за неговата усогласеност со системите на другите државни органи; го насочува и го надгледува извршувањето на полициските задачи и др.

За регулирање на работата на полициските органи во 1998 година е донесен Закон за полиција во кој се одредува дека полицијата е орган во состав на Министерството за внатрешни работи, кој ги извршува следните задачи: обезбедување на животот, личната безбедност и сопственост на граѓаните; спречување, откривање и истражување казниви дела; откривање и фаќање на сторителите на дела и прекршоци; обезбедување јавен ред; надзор и уредување на сообраќајот на јавните патишта и некатегоризирани патишта за јавен сообраќај; обезбедување на државната граници и изведување погранични контроли; обезбедување лица, органи, објекти и заштита на околината; врши и други задачи определени со Законот за полиција и други законски и подзаконски акти.¹⁰

Во состав на полицијата се наоѓа Главната полициска управа, полициските управи и полициските станици. Полицијата ја води главен директор на полицијата. Него и замениците ги поставува и ги разрешува Владата на Словенија на предлог на министерот.

3. Координација на безбедносниот сектор

Владата на Република Словенија како носител на извршната власт е задолжена да ги разгледува сите прашања од политичко и од безбедносно-стратегиско значење во врска со безбедноста, одбраната и разузнавачката работа, како и насочување, координирање и усогласување на работата на органите и на телата кои се задолжени да ги реализираат работите и задачите од областа на државната безбедност.

Во рамките на Владата постои конкретен орган кој е задолжен за остварување координација на безбедносната заедница. Тоа е Советот за национална безбедност кој претставува најголемо политичко-советодавно и координативно-насочувачко тело при Владата на Република Словенија од областа на националната безбедност. Формиран е со одлука на Владата на Република Словенија од 16 април 1998 година. Советот за национална безбедност претставува специјализирано тело при Владата задолжено за одбрана, национална безбедност и други прашања во врска со функционирањето на систем за

---

¹⁰ *Zakon o policiji*, Ur. L. RS. št. 371998.

национална безбедност. Советот е одговорен да ја утврди разузнавачката и безбедносната политика на разузнавачко-безбедносниот систем, да ја насочува и да ја координира работата на разузнавачките агенции и установи, да ја дефинира безбедносната стратегија од заеднички интерес на сите субјекти кои учествуваат во реализација на работите и на задачите кои се однесуваат на националната безбедност на Република Словенија. Исто така, Советот за национална безбедност е одговорен и за утврдување на општите насоки и стратегијата на дејствување на словенечките разузнавачки и безбедносни служби, врши усогласување и надзор на нивната работа, ја советува Владата за нејзините активности кои се однесуваат на националната безбедност, како и давање мислење на Владата за потребните средства за работа на ова тело.¹¹

На чело на Советот за национална безбедност се наоѓа претседателот на Владата на Република Словенија, кој воедно е и претседател на ова тело, а членови се и министрите за одбрана, за финансии, за правда, за внатрешни и надворешни работи, министерот без портфел одговорен за областа на европските односи, директорот на Кабинетот на претседателот на Владата, како и директорот на Словенечката разузнавачко-безбедносна агенција. Покрај овие постојани членови во работата на советот можат да учествуваат и други министри и стручњаци за одделни области, во согласност со потребите што ги утврдува претседателот на Советот за национална безбедност.

Со цел да се подобри координацијата во Република Словенија при евентуални кризи во завршна фаза е заживувањето на Националниот центар за управување со кризи. Целта е подобрување на координацијата и ефикасно преземање мерки за време на криза кога треба да се обезбеди брза и ефикасна координација на работата меѓу различните органи и организации вклучени во управувањето со кризи, како и брз, сигурен и безбеден проток на информации и поддршка на раководење на стратешко ниво. Националниот центар за управување со кризи ги поврзува претходно постојните стратешки информациско-комуникациски центри кои функционираат во одделни потсистеми на системот на национална безбедност, т.е. Центарот за известување на Република Словенија (за потребите на заштита од природни и од други несреќи), Оперативно-комуникацискиот центар на Министерството за внатрешни работи (за потребите на внатрешната

¹¹ *Odlok o Svetu za nacionalno varnost*, Uradni list RS, št. 6-423/2001, član 2.

безбедност) и Командниот центар на Словенечката војска (за потребите на воената одбрана) и дава непосредна поддршка на Владата на Република Словенија при усогласувањето и донесувањето одлуки во кризни услови. Но факт е дека ќе треба улогата и местото на Националниот центар за управување со кризи во системот на управување со кризи дополнително нормативно да се регулира и да му се обезбеди соодветно место во системот за национална безбедност. (Гризолд, 2006: 122-138)

Национално-безбедносниот систем на Словенија како на нормативно така и на содржинско ниво сè уште во голема мера е врзан за совладувањето на состојба во вонредна и во воена состојба. Основите за формирање на интегрираниот систем за управување со кризи беа дадени дури во 2001 година со „Резолуцијата на стратегијата на националната безбедност“ и „Одбранбената стратегија“. Резолуцијата за стратегијата на националната безбедност дефинира дека во Словенија елементите на национално-безбедносниот систем ќе ги поврзе во ефикасен систем на управување со кризи што ќе биде во состојба да функционира во безбедносните настојувања на словенечката држава и на меѓународната заедница во решавање на современите комплексни кризи. (Гризолд, 2006: 122-138)

Во рамките на системот за национална безбедност на Република Словенија, посебна улога и припаѓа на разузнавачко-безбедносната заедница. Словенечкиот разузнавачко-безбедносен систем од 1997 година го сочинуваат: Советот за национална безбедност; Словенечката разузнавачко-безбедносна агенција; разузнавачко-безбедносната служба при Министерството за одбрана, Службата за план и анализа при Министерството за надворешни работи и други безбедносни установи при Министерството за внатрешни работи.

Овие служби со разузнавачка дејност прибираат информации за загроеноста на безбедноста на Словенија, што се потребни во процесот на политичко одлучување за обезбедување на безбедноста на Р. Словенија.

4. Остварување надзор на безбедносниот сектор

Законодавната и извршна авториторија и претседателот на Републиката заеднички извршуваат институционална цивилна контрола на безбедносниот сектор во Словенија. Политичката контрола продолжува со помош на законодавниот авторитет т.е. преку Парламентот.

Надзор на безбедносниот сектор освен во дефинираните нивоа на законодавните гранки на власта, се спроведува во Парламентот (Државниот собор) во форма на мрежа на парламентарни институции, каде што средишната улога ѝ е дадена на Комисијата за одбрана, како матично работно тело за подрачјето на одбраната и безбедноста и во Владата на Република Словенија.

Како матично тело на подрачјето на одбраната и безбедноста, Комисијата за одбрана учествува во законодавната постапка за усвојување закони и други акти, кои му се доделени на расправа, а се однесуваат на одбраната, воените обврски и други прашања од подрачјето на одбраната, а и оние што се однесуваат на заштита и спасување во случај на природни, радиолошки, технолошки и други несреќи, како и на заштита од пожари.

Во рамките на нејзиниот делокруг на работа, надлежна е за: следење на состојбата на своето подрачје и во врска со тоа му предлага на Парламентот одредување на политиката; ја проверува продуктивноста на усвоените закони и другите акти; го следи спроведувањето на политиката која ја одредил Парламентот; се грижи за обликување, усогласување и остварување на таа политика; ја оценува законодавната регулатива во однос на процесите во светот; расправа за предлози, иницијативи и други прашања кои му се дадени на расправа; дава мислења, предлози и барања на Парламентот; донесува ставови за нив и на Парламентот му предлага одлуки во врска со тие предлози, мислења и барања. Исто така, овој орган, како работно тело за насочување и надзор, извршува и други задачи од своето подрачје на дејствување.

Парламентот (Државниот собор) го врши надзорот и над функционирањето на разузнавачко-безбедносниот систем.¹² Државниот собор е задолжен за контролата на работата на безбедносните и на разузнавачките служби, во согласност со важечките закони од таа област и од дефинираната национална безбедносна политика од областа на разузнавачката работа, но и од другите безбедносни работи.

Државниот собор остварува надзор над работата на разузнавачко-безбедносните служби преку посебен орган „Комисија за надзор на работата на разузнавачките и безбедносните служби“. Имено, во согласност со одлуката на Државниот собор, комисијата е одговорна за надзор на законитоста на работата на Словенчката

¹² *Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije*, Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, št. 56-2957/2001.

разузнавачко-безбедносна служба (SOVA) и безбедносните органи на Министерството за одбрана, особено од аспект на почитување на Уставот и на законот за одредени човекови права и слободи.¹³

Оваа комисија ја надгледува работата на безбедносно-разузнавачките служби при Владата и органите на безбедност во Министерството за одбрана, и тоа особено од аспект на почитување на Уставот и со закон одредените човекови права и слободи; се грижи за прашањата на втемеленост на методите и на средствата, што во извршувањето на своите задачи во рамките на надлежностите ги применува безбедносно-разузнавачката служба при Владата и посебно службите во рамките на Министерството за одбрана и посебните служби во Министерството за внатрешни работи.

Исто така, во согласност со одлуката на Парламентот, Комисијата ја надгледува законитоста на работата на службите кои со слични овластувања се основаат при другите органи, расправа за предлог-законите и на другите акти врзани за работата на овие служби, поднесува извештај за својата работа на Парламентот и предлага одредени мерки и ставови во однос на постигнатите резултати на планот на контролата на законитоста на работата на споменатите служби.

Освен Парламентот, цивилен надзор на безбедносниот сектор во Словенија спроведуваат и други органи (пр. Владата) и недржавни институции (поединци и институции на цивилното општество, политички партии и др.).

Владата има соодветна улога во институционалната контрола. Легалниот синџир на движечка контрола на безбедносниот сектор се дадени преку буџетот, политичкиот персонал, менаџмент на службениот однос помеѓу прописите и регулативата, одредување правила за да се изврши работа за посебниот авторитетен персонал и разделување на структурата во безбедносниот сектор.

(Рецензент: доц. д-р Тони Милески)

---

¹³ *Zakon o varuhu človekovih pravic*, Uradni list RS št. 71-2573/1993.

ЛИТЕРАТУРА

- Бакрески О., Координација на безбедносниот сектор-искуства и практики, Филозофски факултет, Скопје, 2006
- Grizold A., Tatalović S. i Cvrtila V., *Suvremeni sistemi nacionalne sigurnosti*, Fakultet političkih znanosti u Zagrebu, Zagreb, 1999
- Гризолд А., Словенија во изменета безбедносна средина, Министерство за одбрана на Република Македонија, Скопје, 2006
- Кутлетић В., *Организација власити – ујоредна студија усџава бивших социјалистичких држава Евроје*, Службени лист СРЈ, Београд, 2002
- Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije*, Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, št. 56-2957/2001
- Strategic Defence Review*, Ministry of Defence of the Republic of Slovenia, May 2004
- Zakon o varuhu človekovih pravic*, Uradni list RS št. 71-2573/1993
- Odlok o Svetu za nacionalno varnost*, Uradni list RS, št. 6-423/2001, član 2.
- Zakon o policiji*, Ur.L.RS. št.371998.
- Перспективите на Република Македонија на патот кон НАТО и ЕУ, уредувачи: О. Бакрески и други, Министерство за одбрана на РМ, Скопје, 2006.
- Меѓународне студии, Centar za меѓународне студии/hrvatske udruge za меѓународне студии, Zagreb, vol.V no. 3, 2005.
- Reforma vojske-iskustva i izazovi*, Miroslav Hadžić (ur.), Centar za civilno-vojne odnose, Beograd, 2003.
- <https://www.cia.gov/cia/publications/factbook/index.html>

Oliver BAKRESKI

**COORDINATION OF THE NATIONAL SECURITY SYSTEM
OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA**

RESUME

Coordination of security community in Slovenia represents a very complex segment of the national security system of the Republic of Slovenia. Republic of Slovenia is one of the few post-communist countries which has succeeded to establish the fundamentals of the security system relatively fast. Furthermore, it has also started considering coordination as inner mechanism and important function of the security sector. The rapid transformation and reorganization undertaken in the security sector by Slovenia, has also brought to radical steps in the security sector, which enabled i.e. paved the way of this country toward its full NATO membership.

Keywords: SLOVENIA, SYSTEM, NATIONAL SECURITY, COORDINATION, INSTITUTIONS